

Quickscan baggeren de Donge

Geertruidenberg

Kenmerk rapport: 20120396/rap01
Status rapport: Concept
Datum rapport: 21 mei 2012

Auteur: P.I. (Pim) Godschalk
Projectleider: D. (Dirk) van der Est

Opdrachtgever: Gemeente Geertruidenberg
t.a.v. mevr. S. van Orsouw
Vrijheidstraat 2
4941 DX Raamsdonksveer

Dit rapport is digitaal gegenereerd en derhalve niet voorzien van een handtekening. De inhoud van de rapportage is aantoonbaar gecontroleerd en vrijgegeven.

EN-351

ATKB Stellendam
Postbus 54
3250 AB Stellendam
T 0187 60 70 40
F 0187 60 70 60

ATKB Zoetermeer
Groeneweg 2-d
2718 AA Zoetermeer
T 079 363 83 40
F 079 363 83 60

ATKB Geldermalsen
Poppenbouwing 34
4191 NZ Geldermalsen
T 0345 58 26 71
F 0345 58 26 27

www.at-kb.nl
info@at-kb.nl
Rabobank 160177529
BTWnr 8076.36.757B01
K.v.K. 27177140

INHOUDSOPGAVE

1 INLEIDING	1
1.1 Aanleiding	1
1.2 Doel	2
1.3 Leeswijzer	2
2 HUIDIGE EN TOEKOMSTIGE SITUATIE	3
2.1 Beschrijving huidige situatie	3
2.2 Werkzaamheden en toekomstige situatie	4
3 JURIDISCH KADER	5
3.1 Inleiding	5
3.2 Beschermingscategorieën	5
3.3 Beoordelingskader Flora- en faunawet	5
3.3.1 Mitigerende maatregelen	5
3.3.2 Ontheffingsplicht	6
3.3.3 Tijdens het broedseizoen beschermde vogelsoorten	7
3.3.4 Jaarrond beschermde vogelsoorten	7
3.4 Zorgplicht	7
4 AANWEZIGHEID BESCHERMDE SOORTEN	8
4.1 Bureaustudie	8
4.2 Resultaten veldbezoek	8
4.2.1 Onderzoeksmethode	8
4.2.2 Flora	8
4.2.3 Vogels	9
4.2.4 Vleermuizen	9
4.2.5 Overige zoogdieren	10
4.2.6 Vissen, amfibieën en reptielen	10
4.2.7 Dagvlinders, libellen en overige ongewervelden	11
4.3 Conclusie aanwezigheid beschermde soorten	11
5 EFFECTENANALYSE AANWEZIGE SOORTEN	12
5.1 Inleiding	12
5.2 Flora	12
5.3 Tijdens broedseizoen beschermde broedvogels	12
5.4 Jaarrond beschermde soorten broedvogels	13
5.5 Vleermuizen	13
5.6 Overige zoogdieren	13
5.7 Vissen	14
5.8 Conclusies en aanbevelingen	16
6 LITERATUUR	17

1 INLEIDING

1.1 Aanleiding

De gemeente Geertruidenberg heeft het voornemen om vier deelgebieden van de Donge te baggeren. De werkzaamheden zullen plaatsvinden vanaf de Bergsche Maas tot waar de Donge aansluit op het Wilhelminakanaal (zie figuur 1-1 voor het plangebied).

LEGENDA

- Deel 1A
- Deel 1B
- Deel 2
- Deel 3

Figuur 1-1. Te baggeren deelgebieden de Donge bij Geertruidenberg/Raamsdonksveer.

De voorgenomen plannen leiden mogelijk tot het overtreden van verbodsbepalingen op beschermde soorten, die zijn genoemd in tabel 2 en 3 van de Flora- en faunawet. Daarom dienen de geplande werkzaamheden te worden getoetst in het kader van de Flora- en faunawet. Deze toetsing vindt plaats door middel van een quickscananalyse.

Deze toetsing heeft tot doel om beschermde soorten in kaart te brengen en de effecten te bepalen van de geplande activiteiten op beschermde soorten. Dit is essentieel om uitspraken te doen over de effecten op populaties van beschermde soorten, de eventueel te nemen maatregelen en het al dan niet aanvragen van een ontheffing bij het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (EL&I) voor het overtreden van verbodsbepalingen.

1.2 Doel

De doelstelling voor de quickscananalyse kan worden geformuleerd in vier onderzoeksvragen:

- Welke beschermde soorten flora en fauna, genoemd in tabel 2 en 3 van de Flora- en faunawet, maken (mogelijk) gebruik van de planlocaties als onderdeel van het leefgebied?
- Wat zijn de effecten van de voorgenomen werkzaamheden op beschermde soorten, die (mogelijk) gebruik maken van de planlocaties als onderdeel van het leefgebied?
- Welke maatregelen dienen te worden uitgevoerd om negatieve effecten op beschermde soorten te voorkomen of te beperken?
- Is het noodzakelijk om voor de voorgenomen werkzaamheden een ontheffing van de Flora- en faunawet aan te vragen voor het uitvoeren van het voorgenomen plan?

1.3 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 is een beschrijving van de planlocaties weergegeven en de uit te voeren werkzaamheden zijn hier benoemd. In hoofdstuk 3 wordt een overzicht gegeven van de relevante beleid- en regelgeving. Hoofdstuk 4 gaat in op de aan- of afwezigheid van beschermde soorten.

In hoofdstuk 5 worden de effecten bepaald van het plan op de soorten die (mogelijk) gebruik maken van het plangebied. Hier worden ook maatregelen voorgesteld om zorgvuldig te handelen ten aanzien van beschermde soorten en er wordt beargumenteerd of een ontheffing noodzakelijk is voor het uitvoeren van de werkzaamheden. De laatste paragraaf van dit hoofdstuk geeft een samenvattende conclusie van de bevindingen uit deze rapportage.

2 HUIDIGE EN TOEKOMSTIGE SITUATIE

2.1 Beschrijving huidige situatie

Het plangebied is verdeeld in vier deelgebieden (zie figuur 1-1). Deelgebied 1A betreft het gebied waar de Donge aansluit op de Bergsche Maas. Westelijk van de Donge ligt de Amercentrale, oostelijk ligt een griend. De oevers zijn verstevigd met stortstenen. In figuur 2-1 is een foto van het deelgebied weergegeven.

Deelgebied 1B betreft de Donge vanaf gebied 1A tot aan de verkeersbrug Stationsweg die Geertruidenberg met Raamsdonksveer verbindt. Op de oevers komt ruigte en wilgenstruweel voor, industrie (scheepswerven), jachthavens en bebouwing. De oevers zijn verstevigd met stortstenen en deels zijn damwanden geplaatst. In figuur 2-1 is een foto van het deelgebied weergegeven.

Figuur 2-1. Links deelgebied 1A, rechts een foto van deelgebied 1B.

Deelgebied 2 loopt vanaf de verkeersbrug Stationsweg tot aan de brug van de Centraleweg over de Donge. Op beide oevers komen rietkragen, ruigte en wilgenstruweel voor. De versteviging bestaat uit stortstenen, soms gecombineerd met een houten beschoeiing. Ook ligt er een grote insteekhaven in dit gebied. Tussen de Donge en de insteekhaven ligt grasland, een akker en rietland. In figuur 2-2 zijn foto's van het gebied weergegeven.

Figuur 2-2. Foto's van deelgebied 2.

Deelgebied 3 loopt vanaf de Centraleweg westelijk tot aan het Wilhelminakanaal. Aan de noordoever zijn bedrijven gelegen, de oever is naast stortstenen ook deels verstevigd met damwanden. De

zuidoever is met stortstenen verstevigd, hierachter groeien rietkragen. Op een plek in het gebied ligt een griend tussen de Donge en de dijk. In figuur 2-3 zijn foto's weergegeven van het gebied.

Figuur 2-3. Foto's van deelgebied 3. Rechts de aansluiting van de Donge op het Wilhelminakanaal.

2.2 Werkzaamheden en toekomstige situatie

De Donge zal gebaggerd worden, waarbij de werkzaamheden zich richten op het baggeren van de vaargeul. De werkzaamheden zullen plaatsvinden in de periode november 2012 tot voorjaar (maart) 2013. Er wordt alleen vanaf en in het water gewerkt, er vinden geen werkzaamheden plaats vanaf of aan de oevers. Na de werkzaamheden is de Donge dus verdiept, maar verder vinden er geen veranderingen plaats.

3 JURIDISCH KADER

3.1 Inleiding

Via de Flora- en faunawet wordt de bescherming van planten en dieren in Nederland geregeld door middel van een aantal verbodsbepalingen (zie tabel 3-1). In de wet zijn soorten opgenomen die op landelijk dan wel op Europees niveau zeldzaam en/ of bedreigd zijn of worden. De Flora- en faunawet beoogt niet het in stand houden van een statische populatiegrootte, maar wel het functioneren van de betreffende populatie.

3.2 Beschermingscategorieën

Afhankelijk van zeldzaamheid en bedreiging zijn de soorten verdeeld over drie beschermingscategorieën. Op 23 februari 2005 is de Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) artikel 75 in werking getreden, waarmee drie beschermingsregimes zijn vastgesteld. Hiertoe zijn de beschermde planten en dieren onderverdeeld in drie categorieën. Bijlage 1 geeft een compleet overzicht van de beschermde soorten verdeeld over de drie beschermingsregimes.

De 1^e categorie betreft beschermde soorten die in Nederland algemeen voorkomen. Voor verstoring van deze soorten bij uitvoering van werkzaamheden in het kader van bestendig onderhoud, beheer of gebruik, of bij ruimtelijke ontwikkeling of inrichting, waaronder de geplande werkzaamheden vallen, geldt een algemene vrijstelling en is geen ontheffing nodig. Voor deze soorten is er geen noodzaak voor inventarisaties. Soorten van de tweede en derde categorie zijn strenger beschermd. Voor deze soorten geldt een ontheffingsplicht bij werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ontwikkeling. Bij het afwegingskader is informatie over de verspreiding van de betreffende soort noodzakelijk.

Voor de soorten, genoemd in tabel 2 van de Flora- en faunawet, is een "lichte toets noodzakelijk". In de lichte toets moet er voor worden gezorgd dat de gunstige staat van instandhouding wordt gegarandeerd en de activiteit moet een redelijk doel dienen.

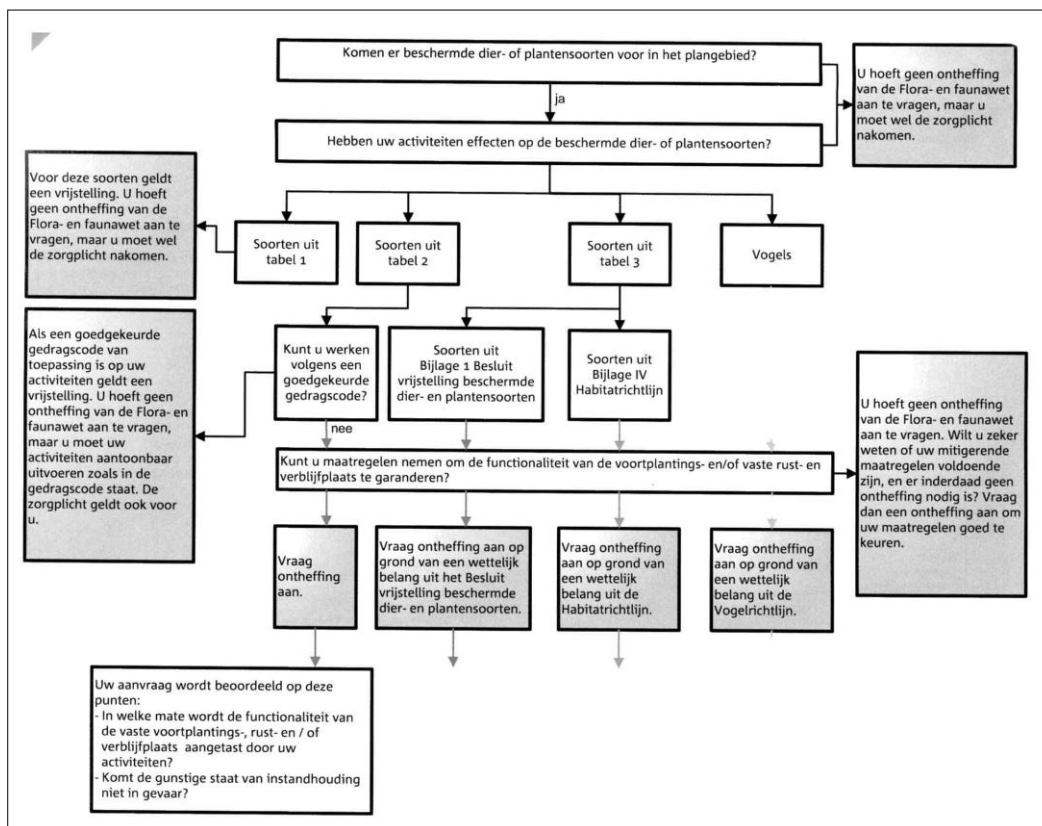
Voor soorten, genoemd in tabel 3, geldt een "zware toets". Er mag hierin geen andere bevredigende oplossing zijn voor de geplande activiteit, de gunstige staat van instandhouding dient te worden gewaarborgd en er moet sprake zijn van een bij de wet genoemd belang. De gunstige staat van instandhouding van soorten uit Bijlage 4 van de Habitatrichtlijn dient lokaal beoordeeld te worden. Voor de overige soorten uit tabel 3 is de landelijke populatie van belang.

3.3 Beoordelingskader Flora- en faunawet

Het stroomschema in figuur 3-1 geeft weer welke stappen er doorlopen dienen te worden om vast te stellen of er een ontheffingsplicht is voor het uitvoeren van de werkzaamheden. Indien er beschermde soorten aanwezig zijn in het plangebied en de activiteiten hebben een mogelijk negatief effect, dient te worden vastgesteld of het project kan worden uitgevoerd, waarbij een overtreding van de Flora- en faunawet wordt voorkomen door het nemen van voorzorgsmaatregelen.

3.3.1 Mitigerende maatregelen

Het is mogelijk om een overtreding van de Flora- en faunawet te voorkomen door, voordat de werkzaamheden van start gaan, voorzorgsmaatregelen te treffen. Het gaat dan om het behoud van de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van de soort. Het betreft de functies van het leefgebied die ervoor zorgen dat de soort succesvol kan rusten of voortplanten. Mitigerende maatregelen zijn gericht op het voorkomen van de negatieve gevolgen van een activiteit. Dit moet gebeuren binnen het plangebied en voor de soorten die daar voorkomen. Het dient te worden voorkomen dat de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van de soort wordt aangetast.

Figuur 3.1. Stroomschema van de stappen, die doorlopen dienen te worden om vast te stellen of er een ontheffingsplicht is voor het uitvoeren van de werkzaamheden

Indien er voor het uitvoeren van mitigerende maatregelen dieren gevangen en verplaatst moeten worden, is dat geen overtreding van artikel 9 (vangen) en 13 (verplaatsen). Het is namelijk niet de bedoeling om dieren aan de natuur te onttrekken. Het is toegestaan om soorten te verplaatsen uit de directe gevarenszone naar een vergelijkbaar habitat in de directe omgeving. Dit moet gebeuren binnen de daarvoor benodigde tijd. De soorten dienen ook in één keer te worden verplaatst, zonder onnodig oponthoud. Het vangen en verplaatsen dient te gebeuren buiten de kwetsbare periode van de betreffende soort. Het vangen en verplaatsen dient te gebeuren door of onder de begeleiding van een ter zake kundige ecooloog. Dit bovenstaande geldt niet voor stressgevoelige dieren, zoals muizen, vleermuizen en vogels.

3.3.2 Ontheffingsplicht

Er geldt een ontheffingsplicht als de functionaliteit van voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van de beschermde soort uit tabel 2 en 3 niet kan worden gegarandeerd door het nemen van mitigerende maatregelen. Belangrijke vragen voor het verkrijgen van een ontheffing zijn:

- In welke mate wordt de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats aangetast door de werkzaamheden?
- Is er een wettelijk belang (niet bij soorten uit tabel 2)?
- Is er een andere bevredigende oplossing (niet bij soorten uit tabel 2)?
- Hebben de werkzaamheden een redelijk doel (niet bij soorten uit tabel 3)?
- Komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar?

3.3.3 Tijdens het broedseizoen beschermde vogelsoorten

Vogels nemen binnen de Flora- en faunawet een aparte positie in. De bescherming van de meeste vogelsoorten is namelijk gericht op de nesten van broedvogels. Dit houdt in dat de nesten van broedvogels gedurende het broedseizoen zijn beschermd.

Het is gedurende het broedseizoen verboden om de nesten van broedvogels te verstoren en/of weg te nemen. De vogelnesten vallen alleen tijdens het broedseizoen onder de bescherming van artikel 11 van de Flora- en faunawet. Buiten het broedseizoen zijn nesten van de meeste vogelsoorten niet beschermd.

3.3.4 Jaarrond beschermde vogelsoorten

Er geldt voor een aantal vogelsoorten echter een uitzonderingspositie op het bovenstaande. Deze vogelsoorten zijn ingedeeld in een aantal categorieën en deze zijn gedurende het gehele seizoen beschermd en dan gelden de verbodsbepalingen van artikel 11 van de Flora- en faunawet:

- Nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats (voorbeeld steenuil);
- Nesten van koloniebroeders die elk seizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (roek, gierzwaluw en huismus);
- Nesten van vogels (geen kolonievogels), die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (kerkuil, ooievaar, slechtvalk);
- Vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen (boomvalk, buizerd, ransuil).
- Nesten van vogels, die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar ervoor hebben gebroed of de directe omgeving ervan, maar dan wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen. Deze soorten zijn buiten het broedseizoen niet beschermd, maar vragen wel extra onderzoek, omdat ze jaarrond zijn beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dit rechtvaardigen.

Voor de soorten uit bovenstaande categorieën kan een ontheffing (echter dit kan alleen volgens de wettelijke belangen veiligheid van het luchtverkeer, bescherming flora en fauna en menselijke gezondheid/openbare veiligheid) worden aangevraagd, in tegenstelling tot de groep tijdens het broedseizoen beschermde soorten (hiervoor wordt in de regel geen ontheffing afgegeven).

In bijlage 2 is een overzicht opgenomen van de soorten die vallen binnen de beschermingscategorieën 1 t/m 5. Twee belangrijke vragen bij de beoordeling of er voor de soorten uit de bovenstaande categorieën een ontheffing noodzakelijk is zijn de volgende:

- Is er voor de soort voldoende gelegenheid om zelfstandig een natuurlijk alternatief nest te vinden?
- Is er voor de soort voldoende mogelijkheid om met succes een kunstmatig alternatief nest aan te bieden?

3.4 Zorgplicht

Naast bovenstaande verplichtingen voor beschermde soorten geldt bovendien voor alle soorten de zorgplicht. In de zorgplicht is opgenomen dat alle planten en dieren een intrinsieke waarde hebben en onvervangbaar zijn. De zorgplicht is een fatsoenseis en houdt in dat bij menselijk handelen voldoende zorg in acht genomen wordt om in het wild levende planten en dieren zoveel mogelijk te beschermen.

4 AANWEZIGHEID BESCHERMDE SOORTEN

4.1 Bureaustudie

De bureaustudie heeft als doel om een beeld te krijgen van aanwezige beschermde soorten (tabel 2 en 3 van de Flora- en faunawet) in de omgeving, zodat de kans op voorkomen in de betreffende plangebieden kan worden geschat. Soorten uit de eerste beschermingscategorie zijn mogelijk ook aanwezig in het plangebied, maar deze worden verder buiten beschouwing gelaten. Er geldt namelijk een vrijstelling voor deze soorten bij ruimtelijke ingrepen.

Voor het verkrijgen van informatie is gebruik gemaakt van openbaar toegankelijke broninformatie via internet en literatuur. In tabel 4-1 is aangegeven welke soorten mogelijk aanwezig zijn op basis van verspreidingsinformatie via openbaar toegankelijke informatie. Dit geeft echter geen compleet beeld. Daarom wordt rekening gehouden met de mogelijke aanwezigheid van meer beschermde soorten dan is weergegeven in onderstaande tabel. Het veldbezoek is daarom belangrijk om te kijken naar de geschiktheid van de plangebieden als leefgebied voor diverse beschermde soorten.

Tabel 4-1: Mogelijk aanwezige soorten op grond van verspreidingsbeeld in toegankelijke informatie (Creemers en Van Delft, 2009; Twisk e.a., 2010; Hayman en Hume, 2008; www.waarneming.nl, www.ravon.nl, www.zoogdieratlas.nl, www.libellennet.nl, www.vlindernet.nl)

Soortgroep	Mogelijk aanwezige soorten op grond van verspreiding
Flora	Spindotterbloem
Broedvogels	<u>Jaarrond beschermd</u> : Ransuil, ooievaar, sperwer, buizerd, boomvalk <u>Tijdens broedseizoen beschermd</u> : diverse algemene soorten
Amfibieën	Heikikker
Vleermuizen	Gewone en ruige dwergvleermuis, laatvlieger, meervleermuis en watervleermuis
Grondgebonden zoogdieren	Bever, otter, Noordse woelmuis, waterspitsmuis
Vissen	Kleine modderkruiper, rivierdonderpad
Reptielen, Vlinders, Libellen en overige ongewervelden	Rivierrombout

4.2 Resultaten veldbezoek

4.2.1 Onderzoeksmethode

Het veldbezoek aan de plangebieden heeft plaatsgevonden op 26 april 2012. Tijdens dit bezoek is gekeken naar aanwijzingen voor de aanwezigheid van verblijfplaatsen van beschermde soorten. Dit is gedaan door te kijken naar sporen van bewoning (aanwezigheid van nesten of hollen) en de geschiktheid van het plangebied als biotoop voor beschermde soorten (zoals de aanwezigheid van scheuren en spleten in dikke bomen die dienst kunnen doen als verblijf voor vleermuizen). Daarnaast is gekeken naar sporen van terreingebruik, zoals pootafdrukken, haren, uitwerpselen etc. In de navolgende paragrafen worden de resultaten belicht per soortgroep.

4.2.2 Flora

Tijdens het veldbezoek zijn geen beschermde plantensoorten aangetroffen, die zijn vermeld in tabel 2 en 3 van de Flora- en faunawet.

De oevers zijn grotendeels beschoeid met damwanden of stortsteen, dit vormt geen geschikt habitat voor beschermde soorten zoals orchideeën. Daarnaast zijn de oevers vaak sterk verruigd met brandnetels. Slechts op enkele plaatsen zijn natte en lage vegetaties aangetroffen wat mogelijk geschikt habitat biedt voor orchideeën. Ook zijn dotterbloemen aangetroffen, mogelijk betreft het spindotterbloemen, deze ondersoort komt alleen in de Biesbosch voor. Het plangebied ligt direct onder de Biesbosch, zodat het niet uitgesloten kan worden dat de ondersoort voorkomt in het plangebied. In de oeverzone wordt echter niet gewerkt, zodat er ook geen effecten zijn op mogelijk aanwezige beschermde planten.

Er zijn geen beschermde plantensoorten aangetroffen, maar mogelijk komen er wel beschermde soorten voor langs natte oevers.

4.2.3 Vogels

Tijdens het veldbezoek zijn beschermde soorten broedvogels aangetroffen (de nesten van alle broedvogels zijn tijdens het broedseizoen beschermd, daarnaast zijn een aantal soorten jaarrond beschermd, zie paragraaf 3.3.4 en bijlage 2).

Tijdens het broedseizoen beschermde vogels

Op verschillende plaatsen zijn nestindicerende waarnemingen gedaan van meerkoet en fuut. De rietkragen zijn echter niet grondig doorzocht op nesten, omdat ten tijde van aanvang van de baggerwerkzaamheden de legsels al zijn uitgebroed en er mogelijk weer nieuwe nesten op andere locaties zijn gebouwd. Verder zijn enkele (minder) algemene broedvogels gezien in en rond het plangebied, zoals rietgors, bergeend, bruine kiekendief, fitis, tjiftjaf, kool- en pimpelmees, ekster, scholekster, zwarte kraai en kauw.

Geschikt broedbiotoop is langs de Donge vooral aanwezig in de vorm van rietkragen achter de stortstenen oevers (meerkoet, fuut, rietgors, kleine karekiet) en bomen en struiken iets hoger op de oever/dijk (geschikt voor bos- en struweelvogels zoals fitis en tjiftjaf, kool- en pimpelmees). Gedurende het broedseizoen (globaal van half maart tot half augustus, maar afhankelijk van weers- en voedselomstandigheden) kunnen langs het water toch vogels broeden die mogelijk verstoord kunnen worden door de voorgenomen werkzaamheden.

In de rietkragen langs het water en bomen/struiken op de oever kunnen algemene vogelsoorten nestelen gedurende het broedseizoen.

Jaarrond beschermde broedvogels

In deelgebied 2 is een paar buizerds aangetroffen rondom enkele grote wilgen tussen de Donge en de te baggeren insteekhaven. Vanwege het blad aan de bomen kon niet worden vastgesteld of er een nest aanwezig is. Verder is een overvliegende bruine kiekendief waargenomen, ook in deelgebied 2 rondom de grote wilgen. Hier is ruigte en wat rietland aanwezig, maar dit is te kleinschalig voor bruine kiekendief. Deze soort wordt niet broedend verwacht.

Andere jaarrond beschermde soorten worden niet verwacht direct langs de waterkant vanwege het ontbreken van geschikt biotoop.

Mogelijk is een buizerdnest aanwezig in de omgeving van deelgebied 2.

4.2.4 Vleermuizen

Tijdens het veldbezoek zijn geschikte leefgebieden van beschermde soorten aangetroffen, die zijn vermeld in tabel 2 en 3 van de Flora- en faunawet. Er wordt onderscheid gemaakt in verblijfplaatsen, foerageergebied en vliegroutes.

In het plangebied zijn geen verblijfplaatsen van vleermuizen aangetroffen en deze worden ook niet verwacht. Het plangebied bestaat uit open water. Onder enkele bruggen zijn geen sporen van verblijfplaatsen aangetroffen. Direct langs het water of op de oevers staan ook geen grote bomen met holtes of vleermuisgeschikte gebouwen.

Het plangebied is wel geschikt als foerageergebied voor de in tabel 4-1 genoemde soorten. Sommige soorten foerageren boven open water, andere soorten voornamelijk in de luwte van bebouwing of grote bomen. Beide biotopen zijn langs de Donge aanwezig.

Voor water- en meervleermuis is het open water van de Donge mogelijk geschikt als vliegroute. Deze soorten gebruiken brede watergangen naast foerageergebied ook als vliegroute. Lijnvormige elementen zoals een aaneengesloten rij bomen ontbreken in het plangebied, zodat geen vliegroutes van andere soorten worden verwacht.

Het plangebied heeft mogelijk een functie als foerageergebied en als vliegroute voor enkele soorten vleermuizen.

4.2.5 Overige zoogdieren

Tijdens het veldbezoek zijn geschikte leefgebieden van beschermde soorten aangetroffen, die zijn vermeld in tabel 2 en 3 van de Flora- en faunawet.

Figuur 4-1: Knaagsporen (links) en looppad (rechts) van bever op een griend langs de Donge.

Er zijn knaagsporen en looppaadjes van bevers gevonden op een buitendijkse griend in deelgebied 3 (zie figuur 4-1). Er is geen burcht aangetroffen. In deelgebied 1a is een waarneming bekend van een verlaten beverburcht (www.waarneming.nl). Het plangebied bevat dus enkele geschikte leefgebieden voor bevers.

Verder is het gebied mogelijk geschikt voor otters. Deze komen voor in de Biesbosch en komen mogelijk naar de Donge om te foerageren. Verblijfplaatsen van otters worden niet verwacht vanwege het ontbreken van afgelegen, ongestoorde plekken.

Achter de stortstenen oevers bevindt zich op meerdere plaatsen een ondiepe zone met een flauw talud, het water van de Donge staat hier tot achter de stortstenen. Vaak komen hier ook rietkragen voor of ruige graslanden. Dit is mogelijk geschikt habitat voor de langs oevers voorkomende waterspitsmuis en Noordse woelmuis. Beide soorten komen in de Biesbosch voor, dus het plangebied is voor deze soorten mogelijk te bereiken.

Overige beschermde, grondgebonden zoogdieren worden niet verwacht vanwege het ontbreken van geschikt biotoop.

Het plangebied biedt geschikte leefgebieden voor bever, en mogelijk geschikte leefgebieden voor otter, waterspitsmuis en Noordse woelmuis.

4.2.6 Vissen, amfibieën en reptielen

Tijdens het veldbezoek zijn geen beschermde soorten aangetroffen, die zijn vermeld in tabel 2 en 3 van de Flora- en faunawet.

Het plangebied is echter wel geschikt voor beschermde vissoorten, te weten de rivierdonderpad, kleine modderkruiper, bittervoorn en rivierprik.

De beschermde rivierdonderpad en de kleine modderkruiper (beiden tabel 2) komen voor op harde ondergronden zoals stortstenen oevers, dit biotoop is overal in het plangebied in de oeverzones aanwezig.

De bittervoorn (tabel 3) is een soort die vooral voorkomt in water van meer dan een halve meter diep, bij voorkeur plantenrijk. Voorwaarde voor de voortplanting is echter de aanwezigheid van grote zoetwatermosselen, de bittervoorn kan dan ook voorkomen in meer troebele wateren. De aanwezigheid van zoetwatermosselen, en daarmee voortplantingsbiotoop voor de bittervoorn, kan niet worden uitgesloten.

Daarnaast is het gebied mogelijk geschikt voor rivierprik (tabel 3). In de grote rivieren en verder stroomopwaarts vindt de voortplanting plaats, waarna de larven zich in de bodem ingraven en voedsel uit het water filteren. Soms gaan de larven op zoek naar een nieuwe plek, tijdens dergelijke trek kunnen ook zijbeken en andere wateren die in open verbinding met de rivieren staan bereikt worden. Het is daarom niet uitgesloten dat larven van de rivierprik in de bodem van de Donge voorkomen, omdat de rivierprik voorkomt in de grote rivieren, waaronder de Bergsche Maas en de Amer.

Voor andere beschermde vissoorten is het plangebied ongeschikt. De grote modderkruiper heeft plantenrijk water nodig, gezien de diepte en het matig troebele water worden waterplanten echter niet verwacht.

Amfibieën en reptielen worden niet verwacht in het plangebied. Uit het literatuuronderzoek blijkt dat de heikikker in de omgeving voorkomt. In het plangebied is echter geen geschikt biotoop (zoals ondiepe watergangen met ruige graslanden) aangetroffen. Overige beschermde amfibieën en reptielen komen in de omgeving niet voor.

Het plangebied biedt geschikt leefgebied voor rivierdonderpad, kleine modderkruiper, bittervoorn en rivierprik. Andere beschermde vissen en beschermde amfibieën en reptielen worden niet verwacht in het plangebied.

4.2.7 Dagvlinders, libellen en overige ongewervelden

Tijdens het veldbezoek zijn geen beschermde soorten aangetroffen, die zijn vermeld in tabel 2 en 3 van de Flora- en faunawet. Er zijn ook geen geschikte biotopen aangetroffen, zoals zandstrandjes voor rivierrombout. Vrijwel alle beschermde dagvlinders en libellen komen voor in laagveengebieden of op de hogere zandgronden en in Zuid-Limburg.

Er is geen geschikt leefgebied aangetroffen voor beschermde dagvlinders, libellen en overige ongewervelden.

4.3 Conclusie aanwezigheid beschermde soorten

In tabel 4-2 is een overzicht weergegeven van beschermde soorten uit tabel 2 en 3 van de Flora- en faunawet, die mogelijk (een onderdeel van) hun leefgebied hebben in het plangebied. Deze soorten worden meegenomen in de effectenanalyse van de voorgenomen werkzaamheden op (leefgebieden van) deze soorten in hoofdstuk 5.

Tabel 4-2: Overzicht van de (mogelijke) aanwezigheid van beschermde soorten, als genoemd in tabel 2 en 3 van de Flora- en faunawet, uitgesplitst per soortgroep.

Soortgroep	Mogelijk voorkomend in plangebied
Flora	Orchideeën, spindotterbloem
Broedvogels	Diverse algemene soorten, bergeend, bruine kiekendief
Jaarrond beschermde soorten broedvogels	Buizerd
Vleermuizen (foerageergebied, vliegroute)	Gewone en ruige dwergvleermuis, laatvlieger, meervleermuis, watervleermuis
Overige soorten zoogdieren	Bever, otter, waterspitsmuis, Noordse woelmuis
Vissen, amfibieën en reptielen	Rivierdonderpad, kleine modderkruiper, rivierprik, bittervoorn
Dagvlinders, libellen en overige ongewervelden	Nee

Het is uit te sluiten dat andere beschermde soorten aanwezig kunnen zijn in de omgeving van het plangebied. Deze soorten worden niet meer beschouwd in het vervolg van deze rapportage.

5 EFFECTENANALYSE AANWEZIGE SOORTEN

5.1 Inleiding

In deze paragraaf wordt een effecteninschatting gedaan van het plan op de mogelijk aanwezige beschermde soorten in de plangebieden. Uit tabel 4-2 is al duidelijk geworden dat het gaat om soorten uit de soortgroepen flora, broedvogels, vleermuizen, overige zoogdieren en vissen.

Alleen de soort(groep)en die mogelijk voorkomen in een bepaald deelgebied worden beschouwd op mogelijk negatieve effecten van het voorgenomen plan. Er wordt gewerkt met een zogenaamd 'worst case scenario', dat wilt zeggen dat alle denkbare negatieve effecten als gevolg van activiteiten meegenomen worden. Hier worden ook maatregelen voorgesteld om zorgvuldig te handelen ten aanzien van beschermde soorten om negatieve effecten tijdens de uitvoering te voorkomen.

5.2 Flora

In het plangebied komen mogelijk orchideeën en spindotterbloem voor. De mogelijke groeiplaatsen bevinden zich achter stortstenen oevers op oevers met een flauw talud en een lage, kruidenrijke vegetatie (orchideeën) of tussen het riet en op grienden (spindotterbloem). De oevers worden echter niet aangetast door de baggerwerkzaamheden (er komt een aanlegsteiger in het water voor de baggerschepen), en een tijdelijke vertroebeling van het water heeft ook geen effect op de mogelijke standplaatsen van deze soorten.

Negatieve effecten op mogelijk aanwezige beschermde plantensoorten kunnen dus met zekerheid worden uitgesloten op voorwaarde dat de oevers ongemoeid worden gelaten.

5.3 Tijdens broedseizoen beschermde broedvogels

Verschillende algemene soorten broedvogels kunnen in en langs het plangebied broeden in rietkragen en in bomen of struweel. De baggerwerkzaamheden kunnen een verstorend effect hebben op broedvogels wanneer de werktuigen binnen 5 tot 15 meter van broedende vogels komen, afhankelijk van de soort. De verstoring bestaat uit de aanwezigheid van mensen, beroering en vertroebeling van het water en geluid.

De werkzaamheden hebben geen blijvend negatieve effecten op het broedbiotoop van in het plangebied voorkomende soorten vogels. Aan de oevers vinden namelijk geen werkzaamheden plaats.

Voor tijdens het broedseizoen aanwezige broedvogels in het plangebied geldt dat een overtreding van verbodsbepalingen te voorkomen is door de werkzaamheden buiten het broedseizoen uit te voeren. Voor het broedseizoen is echter geen vaste periode aan te geven, omdat deze per jaar kan variëren (zie onderstaand kader). De planning is om de werkzaamheden uit te voeren van november 2012 tot voorjaar 2013 (er is nog geen einddatum bekend). Hiermee vallen de werkzaamheden buiten het broedseizoen, zodat geen aanvullende maatregelen noodzakelijk zijn.

Wanneer niet buiten het broedseizoen gewerkt wordt, of als de werkzaamheden uitlopen tot na 15 maart 2013, moet een broedvogelcontrole worden uitgevoerd kort voordat de werkzaamheden in een deelgebied worden uitgevoerd. Rondom aanwezige nesten moet dan een verstoringsvrije zone worden ingesteld. In de periode half augustus tot half maart (buiten het broedseizoen) kunnen de werkzaamheden worden uitgevoerd zonder aanvullende maatregelen te nemen.

Door het nemen van bovengenoemde voorzorgsmaatregelen wordt een overtreding van de Flora- en faunawet voorkomen en is een ontheffingsaanvraag niet nodig.

Broedseizoen

Voor een begrip als 'broedseizoen' is geen standaardperiode te hanteren. Afhankelijk van de soort en weersomstandigheden in een bepaald jaar kunnen soorten veel eerder of juist later broeden dan normaal het geval zou zijn. Dit kan zelfs per regio verschillen. Voor de wet is van belang of een broedgeval verstoord wordt, ongeacht de datum. De vaak geciteerde periode 15 maart t/m 15 juli is dus slechts een indicatie. De periode tot begin oktober kan theoretisch door broedvogels nog gebruikt worden als een broedperiode. Voor aanvang van de werkzaamheden dient altijd op broedgevallen gecontroleerd te worden.

5.4 Jaarrond beschermde soorten broedvogels

In deelgebied 2 is mogelijk een buizerdnest aanwezig. De groep wilgen waar het nest zich mogelijk bevindt staat meer dan 25 meter van de waterkant. Door de fysieke afstand tot het water wordt het mogelijke nest niet verstoord door de baggerwerkzaamheden. Of er daadwerkelijk een buizerdnest aanwezig is hoeft daarom niet verder onderzocht te worden, omdat negatieve effecten met zekerheid kunnen worden uitgesloten.

5.5 Vleermuizen

Het plangebied heeft voor verschillende soorten vleermuizen mogelijk een functie als foerageergebied, en voor de meer- en watervleermuis mogelijk ook een functie als vliegroute.

Vleermuizen zijn in de schemering en 's nachts actief. Omdat de werkzaamheden overdag plaatsvinden, treedt er daarom geen verstoring op door de werkzaamheden. Er kan echter wel een effect optreden door nachtelijke verlichting van de werktuigen die zich 's nachts nog op het water van de Donge bevinden. Verlichting werkt voor sommige soorten vleermuizen verstrend op hun foerageergebied, verlichting wordt gemeden. Ook mogelijke vliegroutes van de water- en meervleermuis kunnen verstoord worden als er op de watergang werktuigen aanwezig zijn die sterk verlicht worden uit het oogpunt van veiligheid. De Donge kan hierbij tijdelijk ongeschikt worden als foerageergebied en als vliegroute.

Negatieve effecten kunnen voorkomen worden door de werktuigen 's nachts niet sterk te verlichten.

Door het nemen van bovengenoemde voorzorgsmaatregel wordt een overtreding van de Flora- en faunawet voorkomen en is een ontheffingsaanvraag niet nodig.

5.6 Overige zoogdieren

In het plangebied zijn sporen van bevers aangetroffen, daarnaast zijn er geschikte leefgebieden voor otter, Noordse woelmuis en waterspitsmuis aangetroffen.

De bever, Noordse woelmuis en waterspitsmuis hebben hun leefgebieden in en langs de oevers van een watergang. Omdat de werkzaamheden vanaf en in het water zullen plaatsvinden, en er gebruik wordt gemaakt van een aanlegsteiger op het water, worden de oevers van de Donge niet verstoord. Daarnaast zijn bevers vooral 's nachts actief wanneer er niet gewerkt wordt. Negatieve effecten op bever, Noordse woelmuis en waterspitsmuis worden daarom uitgesloten.

Otters uit de Biesbosch komen mogelijk sporadisch naar de Donge om te foerageren. Otters zijn echter ook nachtactief, wanneer er geen werkzaamheden plaatsvinden. Daarnaast wordt de Donge per deelgebied gebaggerd, zodat er altijd delen zijn die niet verstoord worden door de werkzaamheden. Ook zijn er in de omgeving veel alternatieve foerageergebieden, zoals het Wilhelminakanaal en het zuidelijk deel van de Donge waar niet gebaggerd wordt. Er zijn dus voldoende alternatieve foerageergebieden voor otters, zodat een negatief effect op een sporadisch voorkomende otter uitgesloten kan worden.

5.7 Vissen

In het plangebied is geschikt leefgebied aanwezig voor de rivierdonderpad, kleine modderkruiper, bittervoorn en rivierprik.

Rivierdonderpad, kleine modderkruiper en bittervoorn

Voor rivierdonderpad en kleine modderkruiper zijn de oeverzones geschikt leefgebied, hier zijn vrijwel overal verhardingen aanwezig van stortsteen of puin. Ook de bittervoorn zal zich voornamelijk in de oeverzones ophouden.

Een tijdelijk effect van de werkzaamheden op rivierdonderpad, kleine modderkruiper en bittervoorn is dat het water van de Donge zal vertroebelen door de baggerwerkzaamheden. Het water is echter van zichzelf al wat troebel, binnen enkele dagen zal het opgewoelde sediment weer neerslaan of uitspoelen. De tijdelijke extra vertroebeling heeft naar verwachting geen effect op de vissen. Van nature komt vertroebeling ook voor, bijvoorbeeld door uitspoeling van veel slib na regenbuien of golfslag van passerende vrachtschepen, of de getijdenwerking. De vissen zullen nog steeds in staat zijn om voedsel te vinden. Na enkele dagen zal het water weer zijn gebruikelijke troebelheid hebben.

Opwerveling van bodemmateriaal kan ook een toename van het zuurstofverbruik tot gevolg hebben. Gezien de dimensies van de watergang wordt niet verwacht dat dit tot gevolg heeft dat de zuurstofwaardes tot onaanvaardbare lage waarden zullen dalen, tenzij er zeer grootschalig gewerkt wordt. In zijn algemeenheid is het wenselijk bij het baggeren te voorkomen dat te veel bodemmateriaal in de waterkolom terecht komt.

Een permanent effect is dat mogelijk leefgebieden van rivierdonderpad, kleine modderkruiper en bittervoorn worden aangetast. Door de baggerwerkzaamheden kunnen geschikte biotopen verloren gaan.

Negatieve effecten zijn te voorkomen door bij het baggeren minimaal 5 meter uit de oever te blijven. Daarnaast moeten de stenen beschoeiingen blijven liggen, omdat rivierdonderpadden hier hun leefgebied en territoria hebben. Wanneer alleen in de hoofdstroom wordt gewerkt (zoals het voornemen is) en geen verhardingen worden verwijderd, worden negatieve effecten op rivierdonderpad en kleine modderkruiper voorkomen, het leefgebied blijft dan behouden. Ook het leefgebied van de bittervoorn wordt dan niet aangetast.

Nader ecologisch onderzoek of een ontheffingsaanvraag op de Flora- en faunawet is voor deze soorten dan ook niet noodzakelijk.

Rivierprik

In de te baggeren waterbodem kunnen mogelijk larven van de rivierprik aanwezig zijn (zie figuur 5-1). Door de voorgenomen werkzaamheden kunnen individuen van de rivierprik vernietigd worden, omdat deze niet op tijd zullen vluchten. Rivierpriklarven kunnen ook in de bagger in de vaargeul zitten. Negatieve effecten op deze soort zijn dus op voorhand niet uit te sluiten.

Daarom is nader onderzoek naar het voorkomen van rivierpriklarven noodzakelijk. Aan de hand van de resultaten van het nader onderzoek kan worden bepaald of een ontheffingsaanvraag op de Flora- en faunawet noodzakelijk is.

Er zijn geen negatieve effecten op volwassen rivierprikken, omdat deze mobiel zijn. Daarnaast bieden de te baggeren delen geen geschikte voortplantingsbiotopen, omdat de rivierprik daarvoor snelstromend water nodig heeft met zand en/of grindbanken.

Figuur 5-1: Linker foto: onder een larve van een rivierprik (zonder oog, lengte circa 15 cm), boven een larve die net een metamorfose heeft ondergaan tot adult (met oog). Deze trekt naar zee en leeft dan als parasiet op en van andere vissen. Rechterfoto: volwassen rivierprik van circa 35 cm. Na enkele jaren trekken de volgroeide rivierprikken weer stroomopwaarts naar de paaiplassen.

5.8 Conclusies en aanbevelingen

In tabel 5-1 is een overzicht weergegeven van beschermde soorten uit tabel 2 en 3 van de Flora- en faunawet, die mogelijk hun leefgebied hebben op de deellocaties. Deze soorten in dit hoofdstuk zijn meegenomen in de effectenanalyse van de voorgenoemde werkzaamheden op deze soorten.

Tabel 5-1: Mogelijke aanwezigheid van beschermde soorten in en nabij de locaties, mogelijke effecten en aanbevelingen voor voorzorgsmaatregelen en beantwoording van de vraag of een ontheffingsplicht noodzakelijk is.

Soortgroep	Effecten	Maatregelen	Ontheffingsplicht
Flora	Mogelijk aanwezig maar geen effecten	- Niet aan de oevers werken	Nee, te voorkomen door maatregelen in acht te nemen
Jaarrond beschermde vogels	Geen	Geen	Nee
Overige broedvogels	Mogelijk aanwezig	- Werken buiten het broedseizoen (dus 15 augustus tot 15 maart) - Wanneer dit niet mogelijk is, voorafgaand aan de werkzaamheden een broedvogelcontrole uitvoeren - Wanneer hierbij nesten worden aangetroffen, wordt een op de soort afgestemde verstoringsvrije zone ingesteld	Nee, te voorkomen door maatregelen in acht te nemen
Vleermuizen (foerageergebied en vliegroutes)	Mogelijk aanwezig	- Werktuigen op het water 's nachts niet verlichten.	Nee, te voorkomen door maatregelen in acht te nemen
Overige zoogdieren	Mogelijk aanwezig	- Niet aan en achter de oevers werken - Minimaal 5 m uit de oever werken	Nee, te voorkomen door maatregelen in acht te nemen
Vissen (rivieronderpad, kleine modderkruiper en bittervoorn)	Mogelijk aanwezig	- Minimaal 5 m uit de oever werken - Geen stortstenen of andere verhardingen verwijderen - Zoveel mogelijk voorkomen dat bodemmateriaal in de waterkolom terechtkomt	Nee, te voorkomen door maatregelen in acht te nemen
Vissen (rivierprik)	Mogelijk aanwezig	- Nader onderzoek naar het voorkomen van larven in de waterbodem	Te bepalen aan de hand van de uitkomsten van het nader onderzoek

Ook is in de tabel een overzicht opgenomen van een antwoord op de vraag of een ontheffing noodzakelijk is. Een overtreding van verbodsbepalingen is te voorkomen door het in acht nemen van voorzorgsmaatregelen. Het is wel van belang de voorzorgsmaatregelen strikt in acht te nemen, omdat in en rond het plangebied streng beschermde soorten aanwezig zijn. Wanneer de maatregelen in acht worden genomen, hoeft geen ontheffing op de Flora- en faunawet te worden aangevraagd.

Voor de **rivierprik** is nader ecologisch onderzoek noodzakelijk om te onderzoeken of er larven in de bodem voorkomen. Aan de hand van de resultaten van dit onderzoek kan bepaald worden of een ontheffingsaanvraag op de Flora- en faunawet noodzakelijk is. Een eventuele ontheffingsaanvraag heeft doorgaans een doorlooptijd van 4 tot 6 maanden.

6 LITERATUUR

Creemers, C.M. & Van Delft, J.C.W., 2009, *De amfibieën en reptielen van Nederland*, Stichting RAVON, KNNV-uitgeverij, Zeist.

Meijden, R. van der, 2005. *Heukels' Flora van Nederland*. Wolters-Noordhoff bv Groningen/Houten.

Twisk, P., Van diepenbeek, A. & Bekker, J., 2010. *Veldgids Europese zoogdieren*, Zoogdierverseniging, KNNV-uitgeverij, Zeist.

Websites

Waarnemingsite; www.waarneming.nl

Gebiedendatabase Ministerie van E,L&I; <http://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/>

Informatie over verspreiding van zoogdieren per provincie; www.zoogdieratlas.nl

Website voor vleermuizen; www.vleermuis.net

Soortendatabase Ministerie van LNV; <http://www.minlnv.nederlandsesoorten.nl/>